

Radwan, Mieczysław

Obrady Sekcji Historii Metalurgii

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 4/4, 763-764

1959

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

lub nie opublikowanych materiałów wybitnych chemików rosyjskich. Uwagę skupił referat S. A. Szczukariewa (z Leningradu) przedstawiający poglądy Mendelejewa na tzw. wtórną (dodatkową) okresowość własności pierwiastków chemicznych.

Inne referaty dotyczyły ewolucji pojęć i teorii w różnych dziedzinach chemii, jak np. teorii budowy związków chemicznych, stereochemii, historii powstawania poglądów elektronowych, termodynamiki chemicznej. W referatach tych zostały uwypuklone zasługi rosyjskich chemików, często pomijane lub niedoceniane w literaturze naukowej krajów zachodnio-europejskich.

Dwa referaty poświęcone były zobrazowaniu stosunków łączących chemików rosyjskich i cudzoziemskich w drugiej połowie XVIII w. (referat N. M. Raskina) i pierwszej połowie XIX w. (referat J. A. Musabiejkowa).

Referat M. G. Fajersztajna (z Kiszyniowa) *Gerard i rewolucja francuska 1848 r.* wygłoszony z wielkim temperamentem, wywołał pewne krytyczne uwagi przewodniczącego wobec dość jednostronnego podejścia do tematu. Niektóre tematy miały charakter raczej przypadkowy, jak np. *Archeologiczna technologia szkła* (M. A. Bieborodow z Mińska) lub *Historia poznania reakcji nitrowania* (A. J. Awierbucha z Leningradu).

Dwa referaty wygłoszone były przez chemików mieszkających poza granicami ZSRR. Jeden dotyczył historii pewnych kierunków chemii fizycznej w Niemczech, a drugi (E. Trepki) poświęcony był zobrazowaniu osiągnięć polskich chemików w dziedzinie syntezy barwników i ich zastosowań.

Prawie każdy referat wywoływał liczne zapytania, a nad niektórymi rozwijała się ożywiona dyskusja. Poziom wystąpienie było na ogół wysokie i świadczyło o dobrej orientacji uczestników. Niektórzy młodzi dyskutanci wykazali nieprzeciętną erudycję. Przewodniczący w końcowym obszerniejszym przemówieniu, dziękując prelegentom i stwierdzając celowość wymiany poglądów pomiędzy naukowcami z różnych środowisk, podkreślił potrzebę stopniowego przejścia od prac mających charakter przyczynków do prac syntetycznych, obrazujących rozwój pewnych dziedzin na tle ogólnych stosunków kulturalnych.

OBRADY SEKCJI HISTORII METALURGII (napisał M. Radwan)

Sekcja odbyła 2 posiedzenia, na których wysłuchano referatów.

Referat wprowadzający wygłosił A. S. Fiodorow na temat rozwoju intensyfikacji procesów metalurgicznych przez zastosowanie tlenu, a więc na temat wybitnie aktualny, który zajmuje uwagę wszystkich współczesnych hutników. Referatu ujętego historycznie i w świetle perspektywy najbliższych czasów uczestnicy wysłuchali z wielkim zajęciem. Tlen — pod warunkiem obniżenia jego kosztu — może wywołać decydujący przewrót we wszystkich działach metalurgicznych: w wielkich piecach, stalowniach, odlewniach itd.

N. N. Rubcow dał bardzo piękną sylwetkę odlewnika moskiewskiego z XVI wieku, Andrieja Czochowa, twórczy „cara-puszki“ i wielu armat z niezwykle pięknymi i pomysłowymi ornamentami.

Inne referaty dotyczyły historii bądź oddzielnych zakładów (I. M. Szapował — o Hucie Dniepropietrowskiej, N. K. Łaman — o najstarszej wytwórni

kałbi w Rosji), bądź pewnych rejonów (P. I. Gnyp — o czarnej metalurgii Ukraińskiego Polesia, A. G. Kozłow — o roli zakładów Jekatierynburga w rozwoju techniki w Rosji). Autorzy opierali się na materiale archiwalnym. Tylko dwa referaty (Gnypa i N. N. Stoskowej o pierwszych wielkich piecach w Rosji) sięgnęły do materiałów, jakie daje autopsja, wykorzystując je zresztą w skromnym rozmiarze. Referaty wygłaszano bez rysunków (wyjątek stanowił referat Rubcowa).

Od tej tematyki odbiegał referat M. Radwana o procesie dymarkowym w początkach naszej ery w Polsce. Referat przedstawił niektóre wynikowe wnioski z badań laboratoryjnych i próbnych wytopów zastosowanych dla ustalenia pewnych niejasnych parametrów (dmuch).

W dyskusji, zwłaszcza A. S. Fiodorow, a potem i inni podnieśli wagę polskiego eksperymentu uznając, że jest to właściwa droga, po której powinna kroczyć nauka historii techniki — właśnie przez odtworzenie dawnych procesów dać można pomocniczy materiał do rozwiązywania aktualnych zagadnień.

W dyskusji potrącono o istotę dokumentacji rzeczowej i konieczność ochrony zabytków. Dało to możliwość M. Radwanowi przedstawienia polskiego punktu widzenia na ten temat.

BADANIA NAD HISTORIĄ NAUKI I TECHNIKI W CHINACH*

Po utworzeniu Chińskiej Republiki Ludowej Partia Komunistyczna i Rząd Ludowy udzieliły wiele uwagi pracom w dziedzinie badań nad historią nauki ojczystej. W 1951 r. na początku kampanii przeciw agresji amerykańskiej i kampanii na rzecz pomocy dla Korei gazeta „Zemninżilbao“ zamieściła serię artykułów na temat osiągnięć naukowych starożytnych Chin. Artykuły te odegrały określoną rolę w umocnieniu patriotyzmu i walce z hołdownictwem cudzoziemszczyźnie.

W r. 1952 Chińska Akademia Nauk zorganizowała naradę historyków nauki celem omówienia zagadnień dotyczących rozwoju badań w tej dziedzinie.

W r. 1954 został powołany Komitet do badań historii przyrodoznawstwa w Chinach, który miał za zadanie planowanie i organizowanie tych prac. Pod kierunkiem Komitetu do spraw planowania badań naukowych przy Radzie Państwa w r. 1956 został opracowany dwunastoletni perspektywiczny plan badań nad historią nauki. Zgodnie z tym planem Chińska Akademia Nauk utworzyła Zakład Historii Przyrodoznawstwa w Chinach. Jednocześnie został powołany przez Akademię Nauk Rolniczych — Zakład badań nad spuścizną Chin w dziedzinie rolnictwa, przez Akademię Nauk do spraw nawadniania i melioracji — Zakład historii sztucznego nawadniania, przez Akademię Architektury — Zakład historii budownictwa. W ostatnich latach osiągnięto pewne re-

* Dzięki uprzejmości prof. Li Jania, kierownika Zakładu Historii Przyrodoznawstwa Chińskiej Akademii Nauk, drukujemy (z pewnymi skrótami) sprawozdanie, jakie przedstawił on na Konferencji Radzieckich Historyków Przyrodoznawstwa i Techniki w Moskwie w maju 1959 r. Sprawozdanie tłumaczyła z tekstu rosyjskiego H. Olszewska.